Цана асобнага нумару 20 гр.

Przesyłka opłacona ryczałtem.

№ 36 (183) Вільня, Субота 20 Кастрычніка 1928 г. Год IV.

СЯЛЯНСКАЯ НІВА

Няхай жыве Беларускі Народ!

Зямля сялянству бяз выкупу!

АДРЭС РЭДАКЦЫІ І АДМІНІСТРАЦЫІ:
Вільня, Вострабрамская вул. № 8, кв. 1.
(Wilno, ulica Ostrobramska Nr. 8, m. 1).
Рэдакцыя адчынена штодня ад 9 да 3 гадз. апрача сьвята.
Рэдактар прыймае ад 12-ай да 2-ой гадзіны.

Орган Беларускага Сялянскага Саюзу.
Беларуская палітычная, грамадзкая, літэратурная і гаспадарчая газэта.
— ВЫХОДЗЕ Ў СЕРАДУ І СУБОТУ. —

ПАДПІСКА:
На адзін месяц — 1 злоты, на тры месяцы — 3 зл., на шэсьць месяцаў — 6 зл., на год — 8 зл.
Для заграніцы удвая даражэй.
Аплата надрукаванага вызначаецца ад Рэдакцыі.

Кароткая гісторыя.

Перад пачаткам сёлетняга школьнага году на віленскім грунце адбыліся даволі сэнсацыйныя падзеі, каля якіх беларуская прэса прайшла амаль што моўчкі. Адны замаўчалі аб іх затым, што кампраметавалі яны цэлую палітычную групу, сярод якой і коштам якой адбыліся гэныя сэнсацыйныя, падзеі, другія замаўчалі, відаць, затым, што ім прыказана было маўчаць. «Сялянская Ніва» не падымала гэтага пытаньня, бо не прыдае гэным, на першы пагляд сэнсацыйным падзеям большага значэньня, бо — з аднаго боку—для нас гэта ня было ніякай навіной (мы ўвесь час правільна ацэньвалі польскую палітыку адносна беларускага пытаньня і правільна характэрызавалі «беларускіх генералаў» праціўнага нам кірунку),—з другога боку гэтыя падзеі—нішто іншае, як далейшы працяг гульні, якой займаюцца адказныя афіцыяльныя палітыкі.

Фактычна—што-ж сталася? Вонкава факты выглядаюць так: зачынена Беларуская гімназія ў Радашкавічах, Віленская Беларуская гімназія перададзена ў другія рукі і праводзіцца «санацыя» ў Т-ве Беларускае Школы ў Вільні. Усё гэта зроблена, калі не па ініцыятыве, дык пры дапамозе і згодзе г. зв. «беларускіх генералаў», якія нейкі час аставаліся зусім бяз шэрых салдат.

Падымаючы пытаньне аб гэтых сэнсацыйных падзеях, ня маем зусім намеру разглядаць яго з пункту гледжаньня беларускае вартасьці тых асоб, якія пайшлі на «новую работу», бо ведаем добра, што калі хочаш ударыць сабаку, дык палку знойдзеш, бо Паўлюкевічаў у беларускім руху больш чымся чэсных барацьбітоў, — на гэты раз мы хочам толькі закрануць тых, якія знаходзяць гэную палку.

Каб лепш ацаніць падзеі месяца жніўня с. г., глянем у кароткую гісторыю адносінаў польскае палітыкі да беларускага пытаньня. Бяром пэрыяд канчатку вайны. Знаходзім там адозву да жыхараў нашага краю, падпісаную Начальнікам дзяржавы. У гэным часе мелі мы Раду Рэспублікі. Зараз пасьля адозвы Рада Рэспублікі разваліваецца, з яе часткі творыцца Найвышэйшая Рада. Знайшліся людзі, якія дакаалі гэты ганебны факт падзелу і сталіся «найвышэйшымі». Канчаецца вайна і «найвышэйшыя» ўміраюць бяз ніякага жалю сярод беларускага грамадзянства. Гэтая сьмерць была вынікам польскае адказнае палітыкі.

Узьнікае новы ваенны канфлікт за Віленшчыну. Творыцца беларускі аддзел пры камісарыяце асьветы, растуць, як грыбы, беларускія школы, знаходзіцца Аляксюк. Наступае ведамае вырашэньне справы Віленшчыны, а за ім ідзе ліквідацыя беларускага аддзелу і беларускіх школ і ліквідацыя Аляксюкоўшчыны.

Беларусы ў выбарах 1922 году здабываюць новыя козыры для барацьбы за свае ідэалы. У процівагу гэтаму знаходзіцца найміт Паўлюкевіч. Вядзе ён ганебную акцыю, але бяз ніякіх рэзультатаў. На падмогу яму выступае спрытнейшы палітык, усім ужо вядомы Ваявудзкі. Гэты дэфэнзыўшчык даводзе да падзелу пасольскага клюбу, а пасьля выводзе са строю шмат актыўных беларускіх працаўнікоў. Тое, што ня змог даканаць Паўлюкевіч, зрабіў Ваявудзкі.

Але значэньне беларускае справы не змалела, магутны адраджэнскі рух ідзе наперад. Ізноў вырастае новы шкоднік Умястоўскі. Праца яго зусім бяз рэха. На падмогу Паўлюкевічу і Умястоўскаму пнецца найбольш зайздросны за «зьверх» спадар Янка Станкевіч. Гэтаму, як і Ваявудзкаму, удалося зрабіць рану на беларускім целе. Гэтая рана—гэта тыя сэнсацыйныя падзеі, якія мы вышэй падалі. У нагароду за гэта Янка Станкевіч атрымаў запэўненьне, што арганізацыя Паўлюкевіча (Вярнікоўскага) і Умястоўскага будзе зьліквідавана, а на «зьверху» аставяць толькі Янку з яго новымі кумпанамі.

Вось, з гэтае кароткае гісторыі бачым, што гульня адбывалася вельмі стройна.

У выніку гэтае гульні наступіла сьмерць Найвышэйшае Рады, палітычная сьмерць Аляксюка, Паўлюкевіча, Умястоўскага, ну і спадара Станкевіча. Чакае гэта сама і тых, хто цяпер стаяць за сьпіной Янкі Станкевіча. Выводзяцца людзі са строю, бо гэта карысна для кіруючых дзейнікаў. Але ці пры помачы такіх падыходаў можна будзе зьліквідаваць беларускае пытаньне? Адказ ясны:—не. Што г. зв. «беларускія генералы» ня вытрымліваюць бою і першыя здаюцца ў палон, зусім яшчэ ня сьведчыць аб тым, што беларуская справа будзе прайграна. Сьведамасьць беларускіх сярмяжных масаў стаіць на варце беларускага адраджэнскага руху і не дапусьціць да ліквідацыі беларускага пытаньня.

Гульня ў наём прадажных адзінак і падкупліваньне «генералаў», хоць і шкодным рэхам адбіваецца на беларускім руху, аднак не давядзе да пажаданых рэзультатаў для другой стараны.

Сэнсацыйныя падзеі апошняга месяца сьведчаць, што сярод польскіх адказных палітыкаў яшчэ не дасьпела справа пазытыўнага вырашэньня беларускага пытаньня. «Санацыя» ідзе старой пратаптанай эндэкамі дарожцы — вылаўліваньня адзінак. На гэткую работу могуць пайсьці толькі тыя, якія беларускую справу ўважаюць за сваю крамку да прадажы тым, якія больш дадуць. Сярод беларускага ідэовага кірунку няма грунту для падобнае працы. Увесь час ішлі і ідзём простым шляхам, мэтай якога зьяўляецца зьдзейсьненьне ідэалаў Беларускага Народу.

ВОКАМ ПА СЬВЕЦЕ

XV.

Пасьля таго, калі амаль-што ўвесь сьвет перамог Нямеччыну і палажыўшы яе на абедзьве лапаткі, як хацеў, дзяліў яе маемасьць, мінае дзесяць гадоў. І вось цяпер, як здавалася, забітая зусім Нямеччына паднялася і моцна загаварыла аб сваіх крыўдах. А крыўды ёй былі прычынены вельмі значныя і вялікія. Добрую частку тэрыторыі, якая да вайны была складовую часткаю Нямеччыны, забралі суседзі. Адабралі пераможцы ў Нямеччыны заморскія калёніі; зьнішчылі яе ваенны флот; разбурылі крэпасьці і аружныя фабрыкі; дазволілі трымаць толькі сто тысяч войска і налажылі такую кантрыбуцыю грашыма, што Нямеччына, плацячы больш як па мільярду залатых марак у год, выплаціла-б кантрыбуцыю толькі нешта болей як за сто гадоў.

Каб Нямеччына акуратна плаціла кантрыбуцыю, дык пераможцы захапілі ў залог г. зв. Рэйнскую вобласьць, якая зьяўляецца прамысловаю і вельмі багатаю часткаю Нямеччыны. Для нагляду за ўнутраным жыцьцём Нямеччыны і за поўным выкананьнем налажаных на Нямеччыну абавязкаў, пастаўлена — кантрольная камісія. У дабавак да ўсяго гэтага Нямеччыну ня прыймалі ў Лігу Нацыяў — Саюз 56 дзяржаваў сьвету.

Нават пасьля ўсяго гэтага Нямеччына не аслабела. Мала-па-малу Нямеччына направіла сваё ўнутранае жыцьцё і... памацнеўшы ізноў, пачала праяўляць сябе на міжнародным грунце. Сілу Нямеччыны, у першую чаргу, адчула Францыя і баючыся таго, каб Нямеччына не распачала новае вайны ў адплату за прычыненыя ёй крыўды, пачала шукаць спосабу ўласнага забесьпячэньня. Францыя старалася ўмацаваць сваю саюзьніцу Польшчу, стварыць вакол Нямеччыны саюз другіх дзяржаваў варожых Нямеччыне, не дапусьціць злучэньня з ею Аўстрыі і г. д. Але-ж усё гэта — капля ў моры. Нямеччына, апіраючыся на прыяцельства з Савецкай Расеяй, зьяўлялася сілаю, якая трывожыла, і пэўна не бяз прычыны, Францыю. Францыя стала да Нямеччыны тварам і стаўшы на новы шлях узаемаадносін прылажыла новыя спосабы забесьпячэньня сябе ад Нямеччыны. Гэты новы спосаб выявіўся ў інстытуце—палюбоўнага, згоднага вырашэньня франконямецкіх пытаньняў. Гэтая палітыка давяла да таго, што Нямеччыну прынялі ў Лігу Нацыяў і зьявілася Лёкарно.

У мястэчку Лёкарно сабраліся прадстаўнікі: Францыі, Англіі, Бэльгіі, Польшчы, Чэхаславакіі і Нямеччыны, дзе ўтварылі чатыры дагаворы. Першымі двумя дагаворамі Нямеччына прызнала ненарушнымі тыя граніцы, якія існуюць цяпер між Нямеччынай, Францыяй і Бэльгіяй. Другімі двумя дагаворамі Нямеччына забавязалася спрэчныя пытаньні адносна граніцаў між Нямеччынай, Польшчай і Чэхаславакіяй вырашаць па прынцыпу згоднага паразуменьня, ухіляючыся ад аружных канфліктаў. У гэтым годзе Нямеччына запрапанавала акупантам звольніць захопленую ў яе Рэйнскую вобласьць. Падставай гэтаму Нямеччына выставіла —як уваход у Лігу Нацыяў і лёкарнскія дагаворы, таксама і выкананьне ўсіх пакладзеных на яе абавязкаў. Францыя, як галоўны акупант, дала на звальненьне Рэйнскай вобласьці прынцыповую згоду, а для абгаварваньня тэхнічных спосабаў выкананьня гэтага сабралася камісія ў Жэнэве. І тут здарылася вось што!... На нарады гэтай камісіі не запрасілі Польшчу, якая лічыць сябе зацікаўленай гэтай справай... А сутнасьць справы ў тым, што, хоць нямецкі ўрад маўчыць, але-ж нямецкае грамадзянства час ад часу дае зразумець Польшчы, што сучасныя граніцы Нямеччыны з Польшчаю мусяць быць папраўлены на карысьць Нямеччыны. Гэта гаворыць аб тым, што частка сучаснае Польшчы можа быць адарвана і зьвернена Нямеччыне.

На нарадах камісіі Польшча быццам мелася дамагацца гваранцыі непарушэньня яе сучасных граніцаў. Аднак-жа Польшчу, ня гледзячы на яе жаданьне, на нарады камісіі не прынялі. Навокал гэтага здарэньня газэты тварылі сэнсацыі і справу, як польска-нямецкіх граніцаў, так і польска-францускіх прыяцельскіх адносінаў, абгаварвалі з усіх бакоў. Асабліва характэрныя вывады францускай радыкальнай газэты „Волонтэ", якая між іншым пісала: „Польшча вельмі памыляецца, калі думае, што Францыя нічога ня можа рабіць бяз ведама Палякаў. Няхай Польшча ня думае, што Францыя ахвяруе палітыку Лёкарно, для прыяцельства з Польшчаю".

У выніку ўсяга гэтага, судзячы па водгуках польскіх газэтаў, польская дзяржаўная думка відзіць пагрозу свайму сучаснаму стану дзяржаўных граніцаў з боку Нямеччыны, якая фактычна на гэта, што праўда, не дала поваду.

Наагул сьвет поўны рознага роду сэнсацыямі і камбінацыямі. Апісаць усе, ці прынамся добрую частку іх, нельга, але-ж хочацца адзначыць найболей яскравыя. Шукаючы спосабу раззаружэньня, падпісваючы анты-ваенныя дагаворы Англія і Францыя падпісалі (ці не памыліўшыся?) і ваенны дагавор. Справа ў тым, што Францыя дала згоду на падтрыманьне ангельскае палітыкі ўзбраеньня на моры, а Англія згадзілася падтрымаць францускую палітыку ўзбраеньня на сушы. Дагавор гэты зроблены тайна, дык яго зьмест дакладна ня ведамы. Аднак-жа самы факт яго існаваньня выклікаў нездаваленьне ў Злучаных Штатаў Паўночнае Амэрыкі. Амэрыка баіцца, што Англія, дзякуючы падтрыманьню Францыі, будзе мець вялікшую, чым яна, сілу на моры. Англа-францускім дагаворам нездаволена і Італія... Усе гэтыя падзеі і суадносіны паміж дзяржавамі гавораць аб тым, што, калі гром грыміць, дык ёсьць недзе хмара... А, як агульна ведама, часам з хмары бывае навальніца, якая ў палітыцы называецца—вайною.

Дзесяць гадоў мінае ад таго часу, калі кончылася ўсясьветная бойка, а гутаркі ўвесь час ня ўціхаюць аб магчымасьці новай і то яшчэ страшнейшай вайны. Газэты вельмі часта падаюць весткі аб гэтым.

Сьвет гатуецца да новае бойкі: трымаецца вялікая колькасьць людзей пад ружжом, адбываюцца манэўры-пробныя бай, будуюцца марскія, падводныя і паветраныя караблі, вытвараецца вялікая лічба рознага роду ваенных прыладаў, а галоўнае—вытвараюцца ўдушлівыя газы, самай высокай сьмертаноснай сілы.

Цяпер, судзячы па заявам ваенных тэхнікаў, самую значную ролю адыграюць у вайне ўдушлівыя газы, якія шматтысячнымі паветранымі караблямі-самалётамі будуць сеяць сьмерць ня толькі сярод людзей, папаўшых на фронт, але-ж і тых, якія астануцца ў родных хатах далёка ў тылу. Вось што відзіць вока па сьвеце!

Зыркі.

З жыцьця Польшчы.

Бюджэт на наступны год.

Урад апрацаваў ужо праект выдаткаў і даходаў дзяржавы на наступны год. Паводле гэтага праекту выдаткаў будзе 2,656,931,000 зл., а даходаў прадбачыцца 2,809 міліёнаў зл. Паводле гэтага праекту мае быць 152,069,000 зл. даходу болей як выдаткаў. Як будзе ў запраўднасьці—ня ведама.

Паасобныя выдаткі будуць гэтакія ў міліёнах злотых:

На міністэрства замежных спраў—55; унутраніх спраў — 233; вайсковых спраў—814; справядлівасьці — 116; асьветы—401; публічных прац—46; промысу і гандлю — 52; земляробства — 55; працы і грамадзкай апекі—64; эмэрытуры (пэнсія адставным урадоўцам і інвалідам вайсковым) — 107 і дзяржаўныя даўгі — 247.

Як відзім, дык выдаткі на войска займаюць ⅓ частку агульных выдаткаў, а разам з выдаткамі на дзяржаўныя даўгі амаль што палову усіх выдаткаў.

Бурныя пачаткі.

Газэта „Robotnik" падае вестку, што пры распачынаньні навукі ў кракаўскім унівэрсытэце паміж студэнтамі нацыяналістамі і дэмакратамі, з прычыны стацьці ў газэце, паўсталі бурлівыя сцэны, а нават бойка.

Суд над немцамі.

Акружны суд у Катавіцах, як піша „Robotnik", выдаў прыгавор на сябраў нямецкага „Вольксбунду", якім асудзіў 6 немцаў ад ½ да 2 гадоў, вінавачаных у палітычным шпіёцтве на карысьць Нямеччыны.

Цяжкое гаспадарчае палажэньне Польшчы.

Фінансавы дарадчык польскага ўраду К. С. Дэвэй выдаў гаспадарчую справаздачу за другую квадру с. г. У гэтай справаздачы знаходзім шмат даденых, якія характарызуюць цяжкое гаспадарчае палажэньне Польшчы. Польскі эканамісты Міхальскі, на аснове справаздачы Дэвэя, вось як заглядаецца на эканамічны стан Польшчы.

Перадусім гандлёвы біланс зьяўляецца некарысным. Калі за цэлы 1927 год дэфіцыт гандлёвага білянсу выносіў 380 мільёнаў зл., то за 7 месяцаў с. г. гэты дэфіцыт узрос да 650 мільён. Другой характэрнай адзнакай польскага білянсу ёсьць, амаль сталае і сыстэматычнае абніжэньне вартасьці вывазу прамысловых вытвараў. У 1924 г. вартасьць вывазу прамысловых вытвараў даходзіла да 589,5 мільёнаў зл., у 1925 г.—501 мільён. зл., у 1926 г. — 309,6 мільён. зл., у 1927 г.—350,3 мільён. зл.

У сувязі з пасыўным гандлёвым білянсам зьменшыўся падклад золата на курсуючыя банкноты польскага Банку—з 73,28 процантаў на 61,71 процант.

На грашовым рынку творыцца штораз большая цесната, працэнтная норма даходзе да 24 ад сотні.

Нічога дзіўнага, што людзям прыходзіцца штораз часьцей плаціць падаткі, асабліва беспасрэднія. Проценты за спаньненьне, кары і кошты эгзэкуцыі растуць. У красавіку 1927 г. выносяць яны 2,219 тысяч зл., у красавіку с. г. 2,517 тысяч зл., у чэрвені с. г. — 3057 тысяч зл., у ліпні с. г.—3805 тысяч зл.

Дзяржаўны бюджэт фактычных выдаткаў за 1927-28 год перавысіў на 563 мільёнаў зл. бюджэт устаноўлены Соймам. Дагэтуль урад не зажадаў ад устававаўчых органаў дадатковых крэдытаў на расходаваньня грошы. Падчас калі ў 1926 годзе расходавана на адміністрацыю на 100 мільёнаў зл. менш, чымся ў 1925 г., дык у 1927-28 годзе выдадзена на адміністрацыю на 584 мільён. зл болей.

І ў Пазнані „камуністыя".

„Dz. Wil." падае вестку, што цягнуцца да судовае адказнасьці некалькі чалавек у Пазнані, вінавачаных у камунізьме.

Новае распараджэньне міністра.

Міністар унутраных спраў выдаў распараджэньне аб упарадкаваньні местаў і вёсак. Паводле гэтага распараджэньня павінны быць даведзены да належнага парадку ўсе тратуары, вуліцы, дарогі, „ustępy" ў местах і вёсках, атынкаваны дамы звонку і г. д. Усё гэта датыкае перававажна „Усходніх Крэсаў".

Увесь плян разьдзелены на 4 часткі і павінен быць выкананым да 1 сьнежня 1929 году. У другой частцы гаворыцца, што ад 1-га лютага да 1-га траўня 1929 г. павінны быць упарадкаваны дарогі ў вёсках і местах.

Асуд мар'явіцкага арцыбіскупа.

Плоцкі акружны суд выдаў прыгавар на мар'явіцкага арцыбіскупа Кавальскага, якім асудзіў на 4 гады вастрогу. Мар'явіты—гэта рэлігійная сэкта, што выдзелілася з каталіцкага касьцёлу; яна мае сорак тысяч сяброў.

Забастоўка работнікаў.

У Лодзі і ўва ўсім польскім валакняным фабрычным промысьле распачалася агульная забастоўка. Забаставала нешта аж сто тысяч работнікаў. Работнікі дамагаюцца падвышкі заработнае платы.

Што дзеецца ў сьвеце?

Фашысты і сацыялісты—ў Аўстрыі.

7 кастрычніка ў Вінэр-Нэйштадзе аўстрыйскія фашыстыя ладзілі дэмонстрацыю. Усяго сабралася 19 тысяч фашыстых. Аўстрыйскі урад, ды ўвесь сьвет думаў, што ў гэты дзень фашысты папробуюць захапіць уладу ў Аўстрыі. А таксама шмат хто думаў, што могуць здарыцца ў Аўстрыі баявыя сутычкі паміж фашыстамі і сацыялістамі, якія ў той самы дзень наладзілі сваю дэмонстрацыю. Сацыялістых было на дэманстрацыі да 34 тысяч. Аднак усё абышлося паціху.

Урад прыняў меры асьцярожнасьці. У Вінэр-Нэйштад было сабрана многа паліцыі і войска для падтрыманьня парадку і спакою. Было арыштавана 200 камуністых, якія ня пусьціў ў Вінэр-Нэйштад, а адправілі з паваротам у Вену, скуль яны ехалі на дэмонстрацыю.

Нямеччына ў абароне нацыянальных меншасьцяў.

Заграгічныя газэты падаюць вестку аб тым, што камісія нямецкага сойму па замежным справам на сваім паседжаньні прыняла рэзалюцыю, у якой выказвае пажаданьне, каб нямецкі ўрад выступіў у Лізе Нацыяў з дамаганьнем удзяліць болей увагі абароне правоў нацыянальных меншасьцяў.

Рэзалюцыя выклікае пагляд, што вырашэньне гэтага пытаньня дапаможа ўмацаваць мір сярод дзяржаваў і народаў сьвету.

Вестка, якая выклікала агульнае зацікаўленьне.

Нядаўна французскі генерал Лерон адведаў урады Чэхаславакіі, Югаславіі, Румыніі і г. д., а маршалак Пілсудзкі пасьля адпачынку ў Румыніі меў нараду з румынскімі міністрамі. У сувязі з гэтым у газэтах зьявілася вестка, якая зацікавіла ўвесь сьвет. Справа ў тым, што быццам ген. Лерон і марш. Пілсудзкі пры спатканьні з міністрамі вышэй названых дзяржаваў абгаварвалі справу шырокага саюзу, у які павінна ўвайсьці Польшча, Чэхаславакія, Вэнгрыя, Баўгарыя, Румынія і Югаславія пад агульным кіраваньнем Францыі. Мэтамі гэтага саюзу-быццам зьяўляецца далучыць да Польшчы частку Беларусі з Менскам і Украіны з Кіевам і Адэсай. З другое часткі Украіны пад вярхоўнаю ўладаю Францыі ўтварыць незалежную дзяржаву са сталіцаю ў Харкаве. Францыя мае на ўвазе захапіць Данецкі раён дзя эксплёатацыі яго багацьцяў на пакрыцьцё даўгоў царскага ўраду. Такая камбінацыя аслабіла-б Расею, а гэтым самым і Нямеччыну, якая саюзам з магутнаю Расеяй трымае пад страхам усю Эўропу, асабліва-ж Францыю і яе саюзьніцу.

Вышэй паданая вестка выклікала трывогу сярод тых Расейцаў, якія ўцяклі ад бальшавікоў. Яны ў гэтым бачаць пагрозу наагул Расеі, а не бальшавіком. Увесь палітычны сьвет прызнае, што зьдзейсьніць гэтакія праекты ня толькі Францыі, але-ж ніякай іншай сіле, ня ўдасца, бо сярод дзяржаваў, якія мелі-б утварыць саюз, ёсьць шмат супярэчных пытаньняў.

Агульная забастоўка ў Лодзі.

Польскія газэты падаюць весткі, што ў Лодзі распачалася агульная забастоўка. Бастуюць работнікі ўсіх прадпрыемстваў. Працуюць толькі пякарні.

Паніжэньне вывазу за граніцу дрэва і вугальня.

Польская газэта „Dz. Wil." у сваім эканамічным аглядзе адзначае вялікае паніжэньне вывазу з Польшчы за граніцу дрэва і вугальня ў мінулым месяцы верасьні. Пры гэтым „Dz. Wil." робіць увагу, што ў мінулых гадах гэты месяц адзначаўся павышэньнем вывазу. Дзеля гэтага сёлетнее абніжэньне наводзіць на сумныя разважаньні.

Забастоўкі ў Аўстраліі.

У Аўстраліі (калёнія Англіі) ужо праз нейкі час трывае вялікая забастоўка работнікаў.

Ллейд-Джордж на ладае на Францыю.

Шырока ведамы ангельскі палітык — былы прэм'ер — Ллейд-Джордж у сваей прамове жорстка асудзіў дзейнасьць Францыі, якая ўсё западта эксплёатуе перамоўжаную Нямеччыну. Пры гэтым Ллейд-Джордж заявіў, што сучасная дзяржаўная нямецка-польская мяжа неадпаведная і нецярпіма.

Страшэнныя буры.

У другой палове верасьня Сярэднюю Амэрыку наведала страшэнная бура, якая апустошыла высипу Портарыка і поўвыспу Флёрыду. На адной толькі высипе Портарыку абліжаюць шкод на 100 мільёнаў доляраў. На тэй-жа высьпе налічваюць 2000 чалавек забітых у часе буры і разбураных 35 тысяч будынкаў.

Страшэнная сіла бура прайшла над Аўстраліяй, прычыніўшы вялікія матэр'яльныя шкоды жыхарству.

Губэрнатар заявіў, што на Флёрыдзе налічваецца да 2500 чалавечых трупоў—ахвяраў буры, якія, з прычыны іх вялікай колькасьці і ўтрудненьня звычайнага пахаваньня, вывозяцца на караблях і выкідваюцца ў мора.

Катастрофа ў Гішпаніі.

У гішпанскай сталіцы Мадрыд згарэўся тэатр у часе прадстаўленьня. Пажар

ЯКУБ КОЛАС. 14)

Новая Зямля.

Поэма

(Працяг).

Калі ўсе госьці пазьбіраліся,
Антось з Кандратам пажагналісь,
Узялі і почвы і куродым.
— Ну, памажы, сьвяты Мікодым!...
Куды ты дзеш? ось дурная! —
Кандрат з пчалою размаўляе;
А пчолка, быццам ў павуціне,
У яго заблуталась шчаціне.
Узявіў пчалу і адкідае,
Даўжнік павольненька выймае.
— Ах, вы, гультайкі! плястры голы,
Хоць вы даўно старыя пчолы...
Дай дыму ім! дай, дай ім дыму!..
Га, трохі ёсьць! давайце выму, —
Кандрат дзялянкі падрасае
І крэхча, бедны, і пацее,
Пчала ад дыму бы п'янее,
У галовы далей запаўзае.
— Насілі, бедныя, зьбіралі,
А мы ў мінуту ўсё забралі, —
Тут пчолкам шчыра спагадаюць
Ды новы вулей падглядаюць,
Пакуль усіх не перабралі
І почвы мёду не надралі.
Гудуць пакрыўджаныя пчолкі,
Бы плачуць, бедныя саколкі,
Што праца іх неспадзявана
Людскою хціваcьцю забрана.
Прынесьлі почвы мёду ў хату.
На долю выпала Кандрату
Дзяліць мёд гэты між кумамі.
Жанкі ідуць сюды з збанамі.
Тут сьмех і жарты, таўканіна, —
Найцікавейшая часіна!
І стол тымчасам накрываюць,
Гасьцей шумлівых запрашаюць.
Садзяцца госьці, ды ня зразу,
За стол ня лезуць для паказу,
Бо так шляхетнасьць вымагае.
Ідзе тут спрэчка не малая,
Калі пачнуць тут адмаўляцца,
— Сядай, Язэп! — Няхай садзяцца,
А я прыткнуся потым з краю.
— Ах, вось, дзіўны!.. — Ну, ну, сядаю!
— Пан Фабіян і ты, Кандраце,
Яхім і Ян і Юрка-браце!
Ну, проша-ж, проша! — Пасадзілі,
Такім-жа чынам упрасілі
Жанок прысесьці тут на ўслоне.
Антось у ход пусьціў далоні
І коркі спрытна выбівае —
Так, што зьдзіўленьне выклікае.
Крыніцы бурнага натхненьня,
Мінут вясёлых, ажыўленьня,
Стаяць, як біскупы, бутэлі,
І ласа ўсе на іх глядзелі.
Ляжыць гарамі ў іх падножжы
Закуска, гэта міласьць божжа:
Тут сыр, як першы сьнег, бялюткі,
Каўбас прыемнейшыя скруткі,
Што толькі ёсьць у Беларусі.
А масла!.. Не! маўчу, баюся
У час пайковай суяты
Дражніць пустыя жываты.
Мой мілы Янка, мой Купала!
Ў агульны вір нас доля ўгнала.
Чаму-ж, чаму часінай тою
Мы не спаткаліся з табою,
Каб стол сялянскага банкету
Разьвесяліў душу паэту?
Міхал тут чарку налівае.
— Ну, да каго-ж мне піць? — пытае,
Гасьцей абводзячы вачыма.
— Пускай з канца, пачні з Яхіма.
— Ну, кум Яхім, стары дружака!
Няхай міне нас гора ўсяка;
Дай Божа добрую прыгоду,
Каб больш на лета было мёду;
Каб мы пілі, яшчэ прасілі,
Каб на галовах захадзілі.
Дык будзь здароў! — Ну, дай-жа, Божа!
— За ваша, госьцейкі, здароўе! —
І пасьля гэтага прыслоўя
Міхал куляе чарку гожа;
Глывуў і губы абціраe,
Яхіму чарку налівае.
З рук ў рукі чарка заходзіла
І ў галавах заштаміла.
І госьці што раз весялеюць,
Усё больш іх твары чырванеюць,
А голас крэпне і дужае,
І сьмех гаворку аздабляе.
Для ўсіх ласкава і пачціва,
Як-бы пад ветрам тая ніва,
Гасьцей частуе гаспадыня,
І на ўсіх часта вокам кіне,
То сыр, то масла ім падносіць
І закусіць так шчыра просіць.
— Ну, закусеце-ж, калі ласка!
Вось проша сыру, проша мяска,
Ці кумпячка або каўбаскі,
Ну, пірага хоць закаштуйце,
Бярэце масла, не шкадуйце! —
Бутэлька выпіта; другая,
Як бачыш, месца заступае,
А госьці вокрыкам зьдзіўленьня
Яе вітаюць тут зьяўленьне.
Жанкі, таксама, балявалі
І ад мужчын не адставалі,
Але ад іх адмежаваліс —
Свабй гарэлкай частаваліс.
Гарэлка-ж іх тым адлічалась,
Што ў бутлі слодыч дадавалась.
І вось зірнуць было цікава,
Як у жанок вялася бава,
І колькі мілых было сварак,
Як адмаўляліся ад чарак!
— Ну, проша-ж, пані Юзафова!
— Ой, не, не, кумка, даю слова!
Зусім я п'яна, бойся Бога!
— Ну, выпі-ж, кумачка, нічога! —
Кума на просьбу паддаецца,
За чарку тройчы ўжо бярэцца
І толькі-толькі прыгубляе
І чаркі ўяноў не дапівае
І руку цягне да бутэлькі.
— Ня дам, кума! ня дам, Анэлька!
(Бо ўжо так звычай вымагае:
Хто чарку п'е, той налівае).
Ну, выпі-ж чысьценька-чысьцюткa!
— Ой, я-ж п'янею вельмі хутка!
Язэп мой лысы, унь, сярдуе! —
Куму Анэлька тут цалуе
І адмаўленне тым канчае,
Што гэту чарку асушае.
І вось жанчыны ня стрывалі
І песьню-кліну засьпявалі,
Каб пасьмяяцца з нежанатых:
З Антося, Яські і Кандрата.
„Сядзіць дома, як пужала,
Не з кім слова мовіць;
Ой, жаніся-ж: часу мала,
Стараcьць цябе зловіць!
Пастарэеш, небарака,
Дзеўкі ўсе зракуцца,
А ты будзеш, як сабака,
Туляцца і гнуцца
І падлізваць будзеш місы,
Не свае — чужыя!...
Дык жаніся, Кандрат лысы,
Жанецесь, дурныя!"
— Ну, зацягнулі ўжо, завылі!
Адно-б вы толькі і жанілі!
У,—турэцкія вы авечкі!
Як вас няма, то й ціха ў хаце! —
Кандрат вачыма тут бліскае,

НАВІНЫ

— **Беларуская школа ў Максімаўцы.** На заяву Школьнае Сэкцыі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры ў справе канцэсіі на беларускую школу ў Максімаўцы, Радашкаўскае вол., Віленская Куратория прыслала адказ, у якім дакляроўвае даць канцэсію на школу, калі будуць выпаўнены яшчэ некаторыя варункі. Жаданыя варункі Інстытут ужо выпаўніў і затым трэба спадзявацца, што ў хуткім часе будзе атрымана канцэсія на школу. Такім чынам, Школьная Сэкцыя Белар. Інст. Гаспадаркі і Культуры будзе мець пад сваім загадам 3 беларускія школы.

— **Лекцыі беларусаведы.** Гр. Я. Шутовіч зарганізаваў пры Бел. Ін. Гасп. і Культуры ў Вільні лекцыі беларусаведы (перадусім беларускі правапіс) для дарослай моладзі, якая пазбаўлена магчымасьці вучыцца ў беларускіх школах. Уваход на лекцыі бясплатны.

— **Агульная Беларуская Школа ў Радашкавічах.** Зачыніўшы беларускую 8 кл. Гімназію ім. Фр. Скарыны ў Радашкавічах, улады выдалі дазвол на агульную (паўшэхную) прыватную беларускую школу ў Радашкавічах. Вучні ніжэйшых клясаў Гімназіі асталіся ў агульнай школе, а вышэйшых клясаў,— пераехалі ў іншыя гімназіі, пераважна ў Віленскую.

Факт зачыненьня Гімназіі ў Радашкавічах беларускае грамадзянства тлумачыць палянафільскай акцыяй спадара Янкі Станкевіча і яго новых кумпаноў, якія за цану асабістых выгад гандлююць беларускай справай.

— **Праўда за „Сялянскай Нівай“.** У папярэднім нумары „Сял. Нівы“ ў перадавіцы былі разгледжаны беларускія часопісі, іх кірункі і праграмы. „Рэха Працы“ не спадабала рэцэнзіі аб сабе і замест даказаць у развай і спакойнай форме, што яе праграма і імкненьні іншыя, чымся пададзены ў „Сялянскай Ніве“, прытачыла цэлы лексікон слоў, якіх ня прынята друкаваць у паважных газэтах. Гэта толькі сьведчыць аб тым, што вывады „Сялянскае Нівы“ адказваюць праўдзе.

— **Ліквідацыя „Белар. Дня“ і „Грамадзяніна“.** У сувязі з „санацыяй“, праведзенай у апошнім месяцы сярод аднаго „левага“ беларускага кірунку маюць быць зьліквідаваны палянафільскія арганізацыі Умястоўскага і Вернікоўскага. Такім чынам будуць спынены часопісі ў беларускае мове: „Беларускі Дзень“, „Грамадзянін“ і „Беларускі Радны“. Ролю гэтых часопісяў маюць спаўняць часопісі „Народ“ і „Беларуская Зарніца“. Аднак ходзяць чуткі, што „Народ“ будзе названы іншым назовам, бо „дзівосы і сьмяхоты“, уведзеныя спадаром, не падабаюцца новым кумпаном спадара.

— **Вышлі з друку новыя кніжкі:** „Дэкляматар Беларускі“ — 1 зл. і „Казкі“ — 40 гр., выданьня Знамяроўскага. Прадаюцца ўва ўсіх беларускіх кнігарнях.

— **Агульны Сход сяброў Б. С. С.** Дня 20 кастрычніка с. г. а гадз. 6-ай вечарам у вамешканьні Саюзу (Вільня вул. Сьв. Ганны № 2) адбудзецца Гадавы агульны сход сяброў Бел. Студэнскага Саюзу.

У выпадку браку кворум сход адбудзецца правамоцны незалежна ад ліку сяброў таго-ж дня а гадз. 7-ай вечарам.

— **Ганьба спадара.** У нядзелю 14 кастрычніка с. г. у Віленскай Беларускай Гімназіі, паміж іншым, і спадар Янка Станкевіч маніўся прачытаць публічную лекцыю аб мове.

Як толькі спадар Я. Станкевіч падышоў да століка і пачаў нешта гаварыць, дык публіка падняла крык, сьвіст і сьмех. Тагды спадар Я. Станкевіч прыціх — прыціхла і публіка. Але-ж як толькі спадар пачаў гаварыць, дык іаноў падняўся пратэст, які кончыўся тым, што публіка са сьпевам нацыянальнага беларускага гімну „Ад веку мы спалі і нас разбудзілі“... вышла з салі, пакінуўшы аднаго асьмеянага і зганьбенага спадара Янку Станкевіча.

— **Спадар Янка Станкевіч тэрорызуе вучняў.** Віну за тое, што зганьбілі спадара на лекцыі, ён накладае на некаторых вучняў Віленскай Беларускай Гімназіі. Ня ведама, з якіх прычынаў у мінулы панядзелак спадар пайшоў у Гімназію і аднаму вучню (за што?) разьбіў галаву. Рэшта вучняў, як падаюць вачавідцы, вельмі абурылася на спадара і тут-жа выявіла сваё незадаваленьне.

Ёсьць пэўныя весткі, што спадар Янка Станкевіч падаў мемор'ял да дырэкцыі гімназіі дамагаючыся звальненьня іх з гімназіі за тое, што яны яму асабіста ня выслужыліся. Спадар лічыў іх ініцыятарамі нядзеляшніх здарэньняў, дзе яго асьмяялі і абсьвісталі.

Дзівіць нас, што Беларускі Студэнскі Саюз—ініцыятар лекцыяў—запрашае лектараў такіх, якія ня маюць пашаны ў грамадзянстве і гэткім парадкам за агульна-публічнае зганьбеньне спадара віна падае на некалькі вучняў, катoрым пагражае выдаленьне з гімназіі.

Трэба дзівіцца, што дырэкцыя гімназіі дазваляе такому авантурніку, як Янка Станкевіч, чытаць публічныя лекцыі ў мурох Гімназіі.

— **Спрэчкі і лаянкі.** Апошнімі часамі паўсталі вялікія спрэчкі і лаянкі паміж спадаром Янкам Станкевічам і паслом Дварчанінам. Станкевіч у сваей газэціне „Народ“ нападае на Дварчаніна, прычым кідае такія славечкі, як „хуліган“ і „жулік“, а газэта „Слова Працы“ у адказ на гэта зьмясьціла артыкул „Бруд“, дзе таксама нападае на спадара.

Тая-ж газэта „Слова Працы“ нападае і на сьв. Каўша — раўняючы яго са спадаром, пішучы, што Коўш і Янка — дзьве клячы аднае пары.

№ 4 „Слова Працы“ ў перадавіцы піша, што месца Паўлюкевіча, Умястоўскага і Вярнікоўскага заняў цяпер Янка Станкевіч, уцягнуўшы ў сваю кампанію Каўша і некатарых другіх, якіх прозьвішчаў газэта не падае.

— **Апэляцыя на асуд Грамады.** Газэты падаюць вестку, што адвакаты падалі апэляцыю ў справе асуду над „Грамадою“. Быццам разгляд справы мае адбыцца ў сьнежні (дзекабры) месяцы сёлетняга году. Адвакаты ў апэляцыі дамагаюцца датасаваць амнэстыю да асуджаных у справе „Грамады“.

— **Арышты і асуды.**—„Kur. Wil.“ піша, што ў Баранавічах раскрыта шайка, якая звальняла за вялікі выкуп навабранцаў ад службы ў войску. Тэхнічным выканаўцам усяго гэтага быў сержант Кжышоўскі, кіраўнік канцэлярыі П. К. У. у Баранавічах.

— Паліцыя ў Вільні арыштавала трох дзесяцігадовых хлапцоў, якія раздавалі адозвы. Быццам у тых адозвах ёсьць лёзунгі аб „скасаваньні фізычнай кары ў школах“, аб „вольнасьці перакананьняў“ і „роўнапраўстве“.

— Віленскі Акружны Суд на выезднай сэсіі ў Глыбокім асудзіў 4 чалавекі вінавачаных ў прыналежнасьці да Камуністычнае Партыі Заходняй Беларусі і шпігоўстве на карысьць Савецкай Расеі. Вызначана кара П. Сіняўскаму— 6 гадоў цяж. вастрогу, Багуцкаму і Саўку па 4 гад. і Дарашкевічу — 1 год. ц. вастрогу.

— Віленскім Акружным судом асуджаны Х. Гэльлер, Б. Додзюк, Ш. Шварц і П. Цьвяткоў на 10 гадоў цяжкога вастрогу кожны. П. Кэнігсбэрг — на 5 г. і А. Хает на 4 г. ц. в. Усе яны вінаваціліся ў прыналежнасьці да Ц. К. Камуністычнае Партыі.

Усячына.

Каханьне як лякарства.

Ангельскі псыхолёг Януары Мортімер выдаў нядаўна кнігу, якая выклікала агульнае зацікаўленьне ў Англіі.

Піша ён у тэй кніжцы, што каханьне зьяўляецца лякарскім сродкам і вывады свае ўмацняе навукова, на што ўжо шмат дахтароў зьвярнула ўвагу сьцьвярджаючы, што каханьне ёсьць здольным паважна папрравіць агульны стан далікатных і кволых жанчынаў. А нават заўважаны выпадкі, што каханьне дзеяла добра на паважны хваробы ў тым значэньні, што яно давала пачуцьцё шчасьця. Думка і радасьць, што ёсьць каханаю, умацняе фізычныя, як і духовыя сілы кожнай маладое жанчыны.

Прыходзіцца толькі шкадаваць, што гэтага цудоўнага лякарскага сродка, нават і па рэцэпту дохтара, нельга купіць у аптэцы.

гэтак хутка пашыраўся, што публіка не магла ўратавацца. Да 200 чалавек згарэла, а некалькі сот чалавек апалена і ранена.

„Цэппэлін“ за морам.

Нямецкі самалёт тыпу „Цэппэлін“ выляцеўшы з Фрыдрыхсгадэна пераляцеў Атлянтыцкі акіян і, дапяўшы свае мэты, спусьціўся 15-га кастрычніка ў Амэрыцы, у порце Лякгурст.

„Цэппэлін“ у гэтай падарожы прабыў 87 гадзін, г. зн. 3 з палавінай пары, тагды, як сухаземнымі і марскімі сродкамі камунікацыйнымі на гэта трэ' было-б страціць часу каля 2-х тыдняў.

Новы „Цэппелін.“

Нямеччына пабудавала новы паветраны карабель сыстэмы „Цэппелін.“ Ён можа зьмясьціць некалькі дзесяткаў чалавек і бяз прыпынку праляцець некалькі тысяч вёрст. Адбылася проба, у часе якое „Цэппелін“ лятаў у працягу 35 гадзін.

З жыцьця у Сав. Расеі.

Як відаць з савецкіх газэтаў, дык там яшчэ ўсё здараюцца, і вельмі часта, нястачы ў прадуктах... Савецкія камісары, — што праўда, — „ня сьпяць у шапку“, але-ж іх стараньні не даюць ніякіх рэальных вынікаў. „Выкачваць“ хлеб ад земляробаў назначаны тав. Пэтэрс, які вельмі спрытна і энэргічна вырываў „контррэвалюцыю“.

У сувязі з гэтакімі праявамі, сярод камуністых увесь час ідуць спрэчкі на грунце выбару і апрацоўкі эканамічнай плятформы і тактыкі адносінаў да сялянства. Шмат-хто відзіць новыя непаразуменьні і часткавы (ці толькі часткавы?) развал камуністычнае партыі, падобна да таго, які быў у сувязі з апазыцыяй Троцкага, каторы цяпер „за выслугу ў рэвалюцыі“ апынуўся на высылцы ў Сібіры.

А Яська, брат яго, сьпявае:
„Я—адзін; сьцежкі мне
Адчынены ўсюды.
А як жэнішся, тады
Не хадзі нікуды.
Я—адзін, я—казак
І на ліха жонка?
Яна зьвяжа цябе,
Чортава салёнка!
Бог мужчыну стварыў,
Потым памыліўся;
Драў чупрыну Адам,
Што з Евай жаніўся.
— Вось так вы іх! вось малайчыны! —
І аж ня ўрымстуюць мужчыны.
— Ну, выпіць, выпіць, хлопцы, трэба!
Яхім, пускай, брат, да Язэпа!
— Не, брат Міхась, дальбог, ня буду!
— Ш!... ня люблю цябе, маруду! —
Яхім дайшоў да пункту тога,
Дзе ён у сьведкі клікаў Бога,
Што больш ня вып'е ўжо нічога.
Але Яхімаў звычай зналі,
Дружней мужчыны насядалі,
І наш Яхім, хоць і бажыўся,
Але й з бажбою піць зладзіўся.
А далей ён такім-жа чынам
Рабіў замінкі тут мужчынам,
Але піў чарку ў чарку з імі —
І вось ён лыпае вачымі
І рукі зараз разьнімае,
Старую песьню зачынае:
„Ой, ляцеў авадзень,
А насустрэч мушка,
Прыхіліся, кума:
Пашапчу на вушка!“
На хату Ганна выступае,
У ладкі плешча, падпявае:
„Заіграйце, музыкі,
Каб я паскакала;
Купіў бацька чаравікі,
Каб я патаптала!“
Мужчыны выклік той прыймаюць
І Фабіяна выпіхаюць.
У скокі зараз-жа пусьціўся
Наш Фабіян і закруціўся.
„Падзівіся, Гапка,
Як трасецца шапка!“
А замест шапкі валасамі
Трасе, як вецер каласамі,
І разьмінае свае косьці,
І разышліся нашы госьці.
Тут грэбень Пальчык Ян хапае,
Сюды паперку далучае
Ды так-жа грае спрытна, здольна,
Што ногі скачуць мімавольна.
„Бяз музыкі, бяз дуды
Скачуць ногі ня туды!
Грай-жа, дудка мая!
Куды дудка, туды я!“
Сам гаспадар з кумой Анэлькай,
Руку прыгнуўшы над камзэлькай,
На панскі лад мяце-вальцуе,
Ўсіх далікатнасьцю касуе.
Таксама Юзаф з Каралінy
Ня траціць добрае часіны —
І з гаспадыняй так кружыўся,
Аж покі потам лоб ня змыўся.
Андроцкі кінуў і бажыцца,
Сядзіць, ня можа варушыцца;
Адзін з ім Юрка яшчэ бае;
Яхім-жа тоненька сьпявае:
„Пі гарэлку, мой суседзе,
Покі п'ецца!
Конь да дому сам заедзе,
Не саб'ецца“.
— Скакаць хачу! Хто мне паграе?
Музыку!—Пальчык Ян гукае.
І, не чакаючы адказу,
У танцы рынуўся адразу.
Прысеў наш Яська, закруціўся
Ды як пайшоў, ды як пусьціўся!
Адкуль і дзе і што бярэцца —
З дарогі ўсё зьмяце, здаецца.
„Там-там! тара-рам!
Там-та-ціта, ціта-там!
Хадзі, хата, хадзі, печ!
Не шкадуй-жа сваіх плеч!
Я найму дудара,
Дударыка-камара.
Грай, дударыку, грай,
А ты, муха, выцінай!
Грай на скрыпцы, сьляпень,
На басэтлі, авадзень!
Чмель, у бубен бубні!
Шэршань, песьню утні!
Я хачу паскакаць,
Ўсіх на баль пасклікаць.
Разгарніся-ж, душа!
Сьцеражыся Тамаша!
Бо тады толькі пан,
Калі добра я п'ян;
Тады весел і рад,
І сам чорт мне ня брат!
Там-там, тара-рам!
Там-та-ціта, ціта-там!
Лысы чорт бег з балота:
Надаела адзінота.
І хіцёр, а змыліўся,
Ажаніўся і—ўтапіўся,
А ня будзь, чорце, слабы,
І ня рэмсьціся да бабы:
Баба доўгі волас мае,
Каго хочаш, ашукае —
І Язэпа і Міхала,
А мяне не ашукала!
Хіба толькі розум страчу,
То й я тое ліха ўбачу.
Але не, недачаканьне!
Не пацярплю ашуканьня!“
Тут госьці з месца паўставалі,
У ладкі білі, падпявалі,
— Бадай ён скіс! ото прыўдаўся! —
А Пальчык пыху набіраўся!
І ўсё нагамі вырабляе,
Як-бы сам чорт яго шугае;
І плечы скачуць, рукі ходзяць
І ў абурэньне ўсіх прыводзяць.
Тымчасам стала і зьмяркацца,
— Панове! час, ой, час зьбірацца!
— А пасядзеце, пагуляйце,
Павесялецесь, пасьпявайце,
— Ну песьню, песьню! пачынайце!
„Ой, пара вячэраць, няма-ж бацькі дома.
Ці яму дарожка гэта незнаёма?
Ці ён памыліўся, ці конічак зьбіўся?
Ці сярод дарогі ён адзін спыніўся?
Блудная дарога, ды конь яе знае,
Толькі-ж конік волі сам прыйсьці ня мае.
Ой, хто-ж па дарозе каня паганяе,
Каня паганяе, сам песьню сьпявае?
А то сусед едзе з гасьцінцам вялікім—
Вязе сыну боты, дочцы чаравікі.
А нашага бацькі ўсё няма—гуляе
І пра сваю хату, пра дзяцей ня дбае.
Пара спаць лажыцца, няма бацькі дома,
І дарога біта і добра знаёма.
Вось і поўнач скора, а ўсё няма таты!...
Ой, пара нам, госьці, ой, пара да хаты“.
І нейкі жаль няяснай страты
Ад гэтай песьні патыхае.
На сьвеце ўсё канец свой мае,
І ты, мінуціна зьмярканьня,
Сьпяеш нам песьню расставаньня.
І госьці свой банкет канчаюць,
Адны другім дабра чакаюць,
А ў час апошні разьвітаньня
Сталі цмокі цалаваньня.
— Ну, выбачайце-ж, ня крыўдуйце,
Калі што кепска, то даруйце! —

(Далей будзе).

Маленькая паказка. Аб Спадаровым сьне.

Паміма ўсяго таго, што закідаюць Спадару шмат благога, трэба прызнаць яму адну „добрую“ якасьць—**ён упартая жывёла**. Барацьбу і змаганьне ён называе „собскім“ словам „ходаньне“! І кажучы па праўдзе, гэтае ходаньне ён вядзе, хоць і бяздарна, але-ж станоўка: лезе на „зьверх“, як той мядзьведзь па мёд.

Я не прэтэндую на прарока, ці якога - небудзь яснавідца, але-ж тут, дык без памылкі магу сьцьвердзіць, што Спадара чакае доля таго мядзьведзя, які палез да вульля, каб адабраць у працойных пчолкаў і злясаваць сваім **лапшывым жывоцішчам** прадукт іх працы...

Усякае дзейства выклікае рэакцыю, якая выяўляе процi-дзейства. Дык адгэтуль просты і лёгічны вывад. На дзейства мядзьведзя пчаляры маюць вось які ратунак: над вульлём прымацоўваюць калоду, з такім рахункам, што яна закрывае дзьверцы. Каб адчыніць дзьверцы, трэба адхіліць калоду, якая свабодна хістаецца. І калі мядзьведзь, па свойму, адхіляе калоду ад вульля, дык яна хістнуўшыся ўдарыць яго па мордзе. Тагды мядзьведзь ужо з большаю сілаю адкіне яе, але-ж калода ўжо з большага маху „пачастуе“ яго йзноў... Мядзьведзь уходзіць у азарт, упадае ў злосьць і штырхае калоду датуль, пакуль яна яго не „заходае“... І гэта ня пустыя словы, а факт, які сьцьвярджае „гісторыя“ пчалаводзтва.

Нельга мядзьведзю зрабіць закід у адсутнасьці энэргіі: ён працаваў энэргічна і станоўка, але-ж на сваю пагібель. Спадаровая праца мае тыя самыя, мядзьвежыя воякавыя праявы, а знача будзе мець такія самыя і вынікі. Ясна, што тут трэба разумець ня фізычную сьмерць Спадара, а—палітычную, грамадзкую, „навучоную“ і г. д...

Апошнімі часамі Спадар „расьце“: ён праціснуўся да найвышэйшае рэпрэзэнтацыі—стаў пры „рамені“ ўраду, як сказаў пракурор, — пралажыў дарогу.. Аб тым, як гэта сталася, Спадар часта і многа цешыцца і думае... Асабліва-ж думкі ахапляюць яго тагды, калі ён палажыцца ў ложак. І вось пад дзеяй ствам гэтых думак Спадару прысьніўся адумысны сон.

Здаецца—Спадар ужо ня просты Спадар, а яйко. Самае, што—ні—ёсьць—сапраўднае яйко і... годзі!.. Аднак-жа Спадар ня траціць ад гэтага прытомнасьці: ведае, што называецца ён „Янэк“ Станкеўчык, што зьяўляецца палітычна-хрышчоным сынам і спадкаберцам грамадзкіх „багацьцяў“ паміраючага палітычна Франука Умястоўскага і ўнукам Паўлюкевіча, але-ж чаму ён яйко—дык ніяк не здае сабе справы!..

І здаецца яму, што гэтае яйко валяецца бяз ніякага прыпынку, ажно... находзіць яго чубаты певень!

І як гэта ўсё не натуральна, але-ж певень узяўшы Спадара-яйко пад сваё цёплае крыло—вывеў з яго—**куранё**“! І стаў Спадар ужо не Спадар-яйко, а Спадар-куранё. І здаецца яму, што ён ня ходзіць, а позае... І колькі не стараецца, і чаго ня робіць, і якога спосабу ня ўжывае чубаты певень. — Спадар-куранё хадзіць ня можа. Пры ўсім гэтым: не пакідае яго жаданьне—ляцець, каб узьляцець вышэй усіх жывёлаў (аб людзях Спадар ня думае). І як ня дзіўна?—Спадар куранё паляцеў, але-ж... у комін і сеў на „зьверху“... І стаў Спадар: чорт—ня—чорт, а запэцканы сажай: жывёла, а бяз хвастa!.. Што за „дзівосы“?! А людзі йдуць і паказваюць на яго пальцамі: ото-ж „сьмяхоты“?!.

І калі Спадар скочыў з коміна, дык упаў на сьметнік і стаў... натуральнаю рэчай, якая складае сьметнік.

Самы звычайны сон. Разгадаць яго можа ня толькі хірамант Аваднёўскі, але-ж і кожны чалавек.

Спадар—складовая частка сьметніка

Нож.

Усіх падпішчыкаў просім прысылаць належныя за газэту грошы Хто ня прышлець падпіскі, таму будзе спынена пасылка газэты.

Камунікат проці Спадара.

Беларускі Сялянска-Работніцкі Клюб 3.VIII. с. г. выдаў камунікат у справе здрадніцкае працы Я. Станкевіча, яго „Гаспадарскага Зьвязу“ і „Сялянскае партыі“.

У камунікаце між іншым знаходзім наступнае:

„Карыстаючыся выпадковай прыхільнасьцю радыкальнай прэсы ў леташнім годзе ў зьвязку з адыходам яго ад угодніцкага сельсаюзу, які тады быў адным з сільнейшых фактараў разьбіваньня беларускіх сялянска-работніцкіх сілаў—Янка Станкевіч выкарыстаў гэтую прыхільнасьць для запраўднай здрады і прадажы сялянска-работніцкіх інтарэсаў. З яўнаю паддзержкай „сільных гэтага сьвету“ пры скасаваньні ўсіх беларускіх (навет угадовых) сьпіскаў у тэй акрузе, дзе ён быў выстаўлены і падшываючыся дэмагогічна пад тон, і навет вонкавы выгляд сялянска - работніцкай прэсы— Янка Станкевіч прайшоў у Сойм.

Ведаючы, якую папулярнасьць карысталася былая Грамада, ён спэкулюе на яе імені ілжыва і нагла называючы сваю групу „нацыянальнаю часткай б. Грамады“ і падшываючыся прыхільнікам Т-ва Беларускай Школы,—Янка Станкевіч аблівае памыямі запраўдны беларускі сялянска-работніцкі рух, яго паасобных прадстаўнікоў і прадстаўнічыя органы, робячы яўныя правакацыйныя даносы на іх у сваім жоўтым „Народзе“ і сьпешна творачы на шкоду сялянска-работніцкім арганізацыям—свае „Гаспадарскія Зьвязы“ і „Сялянскія партыі“, разьвівае прэсавую акцыю і ўлазіць у народ, творачы на мясцох свае „Зьвязы“ і кооперативы і г. д...

1) Група Янкі Станкевіча—яго „Гаспадарскі Зьвяз“, „Сялянская Партыя“ і інш. ёсьць нішто іншае, як замена збанкрутаванай Паўлюкевічаўшчыны.

2) Па сваей унутранай сутнасьці гэтая група ёсьць зачаткам фашызму ў беларускім руху.

3) Нічым недаказанай наглай манай, аблічанай на нясьведамасьць, зьяўляецца цьверджаньне гэтай групы, што яна зьяўляецца нацыянальнай часткай Грамады. Клюб сьцьвярджае, што б. грамадоўцаў у гэтай групе няма, па крайняй меры такіх, якія афіцыяльна зьвязалі сябе з гэтай групай, а, калі яны тайна скрываюцца, то гэта ня больш ня менш, як грамадзкія трусы і авантурнікі“.

Адносіны „Сялянскае Нівы“ да акцыі спадара Янкі Станкевіча ўжо ведамы. „Сялянская Ніва“ першая зьвярнула ўвагу на здрадніцтва і прадажнасьць гэтае асобы. Аднак г. званая радыкальная прэса „Працы“ (цяпер „Слова Працы“) у сваім часе, год таму назад, выступіла ў абароне гэтае асобы, называючы спадара асабіста чэсным і моральным санатарам сельсаюзу. А цяпер мы бачым, што гэны „санатар“, фальшывы сельсаюзьнік—(Я. Станкевіч не належыў да Бел. Сял. Саюзу ў Вільні) заместа аслабіць значэньне і павагу Беларускага Сялянскага Саюзу (гэта было патрэбна г. наз. радыкальнай групе б. грамадзістых), у першую чаргу зрабіў вялікі падкоп пад тых, якія благаслаўлялі Янку Станкевіча за здрадніцкую працу. Першы з грамадзістаў пайшоў за Станкевічам Чатырка. На спадаровым выбарным сьпіску стаялі таксама цяперашні пасол Валынец і гр. Р. Астроўскі. А цяпер, усім ужо ведама, за сьпінай спадара Янкі Станкевіча стаяць „грамадзкія трусы і авантурнікі“ (так іх называе вышэй пададзены камунікат), якія былі духоўнымтварцамі ўсяго г. зв. сялянска - работніцкага кірунку.

Беларускі Сялянскі Саюз астаўся ў цэлым сваім складзе, а яму працiўныя кірункі гніюць і разваліваюцца. Крывая дарога не давядзе да мэты.

Гаспадарскі аддзел

(З кнігі агранома Люста).

39. Торф.

Вельмі добрым угнаеньнем зьяўляецца торф. Разрожніваюць торф валакністы і рассыпчасты, зямлісты. Рассыпчасты торф называюць яшчэ балотлівым перагноем ці балотным чарназёмам.

Угнойваючае дзеяньне торфу залежыць ад таго, што ён, пры перагніваньні ў зямлі, стварае перагной, які, як ведама, вельмі паляпшае зямлю.

Балотлівы перагной зьяўляецца больш сільным угнойваючым сродкам, як торф валакністы, бо яму, папершае, трэба менш часу для стварэньня грунтовага перагною, які паляпшае зямлю, і, падругое, таму, што ў ім заключаецца значна болей фосфару і азоту.

Як балотлівы перагной, так і торф, ня можна ўжываць зараз-жа пасьля дабычы іх: у сьвежым стане яны маюць кіслату і яшчэ некаторыя матэры вельмі шкодныя для расьлін. Таму торф і балотны перагной перад ужываньнем павінны праляжаць у працягу году ў кучках, у каторых торф добра выветрываецца і траціць сваю шкоднасьць для расьлін. Кучы для больш лёгкага іх праветрываньня лепш складываць у копы, ня больш 2 арш. вышыні.

Вельмі добра дабаўляць да торфу ў кучах паленай вапны, бо яна зьніштажае яго кіслату. Яшчэ лепш дабаўляць да торфу, пры яго падгатоўцы, гною. Гной такжа зьніштажае кіслату торфу, і разам з тым, ускарае яго перагніваньне ў зямлі, вынікам чаго і дзеяньне тарфянога ўгнаеньня робіцца мацнейшым там. Торф у кучах перапластоўваюць гноем так, каб на кожныя два ці тры вазы торфу прыходзілася па возу гною. Добра перапластоўваць торф у кучах такжа і зямлёю. Можна торф перапластоўваць гноем у хлеве. Дзеля гэтага дабыты з балота торф трэба навазіць у хлеў і, калі на ім набярэцца некаторы пласт гною, зноў навазіць пласт торфу і г. д.

Тут мы дарэчы заўважым, што калі на падсьцілку скаціне замест саломы ўжываецца торф, дык трэба браць яго ўжо добра выветраным і высушаным.

Ужываюць торфу на ўгнаеньне ад 3 да 12 тысяч пудоў на дзесяціну. Чым больш яго кладзецца на ральлю, тым лепш. Угнойваць ім зямлю трэба як найраней, каб да часу пасеву ён пасьпеў у зямлі раскласьціся.

Досьледы, якія даконваліся ў маёнтку П. А. Більдэрліна у Лускім павеце, Петраградзкай губ., паказалі, што чысты торф, вывезены на пясчаную зямлю ў колькасьці 4.000 пуд. на дзесяціну, дзее на ўраджаі такжа, як і добры гной, а мешаніна торфу з гноем дзее ў $1^1/_2$ разоў мацней, як чысты торф.

40. Павучэньне аб даконваньні досьледаў выгадоўваньня расьлінаў, з мэтаю даведацца, якіх спажыўных матэрыяў у грунце мала для атрыманьня добрых ураджаяў.

Паласа зямлі для досьлэду павінна быць няўгноенай гноем.

Разьмеры паласы не павінны быць менш 3 саж. (6 мэтраў) шырыні, а даўжыні 11 саж. 1 арш. (23 мэтраў). Чым большыя разьмеры паласы, тым лепш. Навакол паласы трэба пакінуць дарожку.

Грунт на ўсей даўжыні выбранай для досьледу паласы павінен быць абавязкава аднолькавы.

Як толькі вясною грунт абсохне настолькі, што яго можна гараць, трэба даканаць загорку паласы ўздоўж, па магчымасьці, стараньней і, затым, добра яго выбаранаваць.

Пасьля гэтага трэба разьбіць паласу на 5 дзялянак, скажам для прыкладу, вялічынёю кожная ў 6 кв. саж. (3 саж. даўжыні і 2 саж. шырыні), як паказана на табліцы. Усе дзялянкі павінны быць роўнымі паміж сабою.

№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5
Сернааміячная соль і супэрфасфат.	Сернааміячная соль і калійная соль.	Супэрфасфат і калійная соль.	Поўнае ўгнаеньне.	Без угнаеньня.

Дзялянкі адна ад другое аддзяляюцца дарожкамі ў 1 арш. шырыні. Рабіць дарожкі неабходна дзеля выгады нагляду над расьліннасьцю і дзеля таго, каб пры рассыпцы ўгнаеньняў угнойваючыя матэры не пападалі з адное дзялянкі на другую.

Перад пасевам кожную дзялянку ўгнайваюць наступнаю мешанінаю ўгнойваючых матэрыяў.

№ 1: $^1/_4$ фунта супэрфасфату на адзін квадратны сажень (на дзялянку ў 6 кв. саж. — $1^1/_2$ фунта сернакіслага аміяку і 2 фунты супэрфасфату).

№ 2: $^1/_4$ ф. сернакіс. аміяку і $^1/_3$ ф. калійнай солі на 1 кв. сажень, што выносе на дзялянку $1^1/_2$ фун. сернакісл. аміяку і 2 ф. калійнай солі.

№ 3: Па $^1/_3$ ф. супэрфасфату і калійнай солі на 1 кв. сажэнь, або па 2 фунты супэрфасфату і калійнай солі на ўсю дзялянку.

№ 4: (Поўнае ўгнаеньне) $^1/_4$ ф. сернакісл. аміяку, $^1/_3$ ф. супэрфасфату і $^1/_3$ ф. калійнай солі на 1 кв. саж.

№ 5: астаецца бяз усякага ўгнаеньня.

Вызначаная для кожнай дзялянкі мешаніна перамешваецца з трайною колькасьцю зямлі і раўнамерна рассыпаецца па дзялянцы за некалькі дзён да пасеву. Угнайваць трэба кожную дзялянку асобна ўсе ў адзін дзень, выбраўшы для гэтага ціхую, недаждлівую пагоду.

Рассыпныя ўгнаеньні трэба як можна стараньней перамяшаць з зямлёю граблямі з доўгімі і шырокарастаўленымі зубамі, а яшчэ лепш закапаць угнаеньні на 3—4 цалі лапатаю. неабходна, каб угнаеньні былі памагчымасьці раўнамернеі і як можна стараньней перамешаны з зямлёю; ад выкананьня гэтага варунку залежыць посьпех досьледу.

Дзеля пэўнасьці ў тым, што пры дакананьні досьледу ня было якой - колечы выпадковасьці, дзякуючы якой вынікі з досьледу могуць быць памылковымі, трэба поруч з досьледнаю паласою мець другую такую-ж паласу, якая складаецца такжа з 3—5 дзялянак, і на якой досьлед даконваецца зусім так-жа, як на першай паласе. Абедзьве паласы павінны быць аддзелены адна ад другой дарожкаю, ня менш аршына шырыні.

Калі на абедзьвюх палосках атрымаліся зусім аднолькавыя вынікі, дык у правідловасьці іх можна быць упэўненым.

На ўсіх дзялянках высяваецца ячмень ці іншая расьліна.

Пасеў ячменю павінен быць дакананы аднaчасна і аднолькавым насеньнем на ўсіх дзялянках.

Час пасеву — звычайны ў дадзенай мясцовасьці.

Усходы ячменю трэба перапалоць, калі прыпадкам зарасьце зельлем.

Ураджай з кожнай дзялянкі зьбіраецца асобна. Ячмень зьвязваецца ў снапочкі, пры чым трэба вельмі глядзець, каб не перамяшаць снапочкі з розных дзялянак. Каб гэтага ня было, трэба снапочкі на кожнай дзялянцы перавязваць асобна ці зьвязваць між сабою.

Ячмень вяжаць снапочкамі пасьля іх прасушкі на паветры.

Абмалочваецца ячмень асобна з кожнай дзялянкі. Ураджаі зярняці з кожнай дзялянкі такжа важацца.

Пры досьледах трэба завясьці асобны сшытак і запісваць у яго:

1) Калі даконвана ворка і баранаваньне выбранай для досьледу паласы.
2) Калі пасеяны ўгнаеньні.
3) Час паяўленьня ўсходаў і якія яны былі.
4) Калі даконвалася палоцьце зельля.
5) Калі даконвана зборка.
6) Вялічыня ўраджаяў зярняці і саломы на кожнай дзялянцы.
7) Пашкоджаньні расьлін на розных дзялянках ад шкоднай жамяры, мокрай пагоды, сушы і др.

Калі якія-колечы прыпадковыя прычыны парушылі правідловы ход досьледу, так, што з яго нельга зрабіць ніякага вываду, дык трэба досьлед прадоўжыць і на другі год. Наагул трэба заўважыць, што досьледы пажадана рабіць у працягу 2—3 гадоў.

Дзеля таго, што калійная соль мае ўплыў на ўраджаі ў працягу некалькіх гадоў, дык угнойваць ёю дзялянкі на другі год няма ніякай патрэбы. Трэба толькі пасыпаць сернакіслым аміякам і супэрфасфатам тыя-ж дзялянкі, якія былі імі ўгноены першым годам. (Далей будзе).

Адк. Рэдактар: Ал. Каптур. Выдавец: пас. Ф. Ярэміч. Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны—Вільня, Людвісарская 1.